

Sygn. akt: I Ns 1349/14

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2018 r.

Sąd Rejonowy w Zawierciu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Agnieszka Wolak

Protokolant: stażysta Sylwia Duma-Syrek

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2018 r. w Zawierciu na rozprawie

sprawy z wniosku B. D. (1)

z udziałem S. D. (1), J. M. (1), J. N. (1), M. M. (1), K. M., M. J., M. M. (2), M. D., B. C. (1), M. N. (1), U. J., R. J.

o stwierdzenie nabycia praw do spadku po W. M. (1)

stwierdza, że spadek po W. M. (2) z d. P. c.R. i A., zmarłej dnia 22.03.2014r. w S., ostatnio stale zamieszkałej w K., gmina Ł., na podstawie testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego w dniu 29 lipca 2004r. przed notariuszem K. B. w Kancelarii Notarialnej w Z., Repertorium A Nr 4484/04, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Zawierciu w dniu 9 marca 2016r. w sprawie sygn.. akt I Ns 1349/14 nabyli wprost: córka B. D. (2) z d. M. c.P. i W. oraz wnuki M. Działach c.S. i B., S. D. (1) s.S. i B., B. C. (2) z d. M. c.J. i K., J. M. (1) s.J. i K., M. N. (2) z d. M. c.J. i J., J. N. (1) s.J. i A., M. M. (1) s.J. i Z. po 1/8 (jedna ósma) części każde z nich.

Sygn. akt I Ns 1349/14

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym w dniu 17 listopada 2014r. wnioskodawczyni B. D. (1) wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej w dniu 22 marca 2014r. w S. W. M. (1), ostatnio stale zamieszkałej w R.. We wniosku wnioskodawczyni wskazała, że spadkodawczyni była raz zamężna. Z tego małżeństwa miała czworo dzieci. Jako spadkobierców ustawowych pozostawiła córkę B. Działach i synów: J. M. (2), K. M. i J. M. (3) zmarłego w dniu 23 czerwca 2002r. Więcej dzieci nie miała. Nikogo nie przysposobiła. Spadkodawczyni sporządziła dwa testamenty notarialne, pierwszy w dniu 29 maja 2003r. i drugi w dniu 29 lipca 2004r. w którym do spadku powołała córkę: B. D. (1), wnuczkę M. D., wnuka S. D. (1), wnuczkę B. C. (1), wnuka J. M. (1), wnuczkę M. N. (1), wnuka J. M. (3), wnuka M. M. (1) i siostrzeńca K. J., który zmarł w dniu 12 lutego 2013r. W skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne położone w K. w gminie Ł. o powierzchni 1.9259 m² podzielone na działki. Nadto w skład spadku wchodzi udział 20/128 częściach w nieruchomości niezabudowanej położonej w Z. przy ul. (...). W skład spadku wchodzi również udział wynoszący 4/16 części w nieruchomości niezabudowanej położonej w B..

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni W. M. (1) zmarła w dniu 22 marca 2014r. w S.. Ostatnio stale zamieszkiwała w K., gmina Ł.. W chwili śmierci była wdową. Była raz zamężna. Miała czworo dzieci: B. D. (1), J. M. (2), J. M. (3), i K. M.. Więcej dzieci nie posiadała. Nikogo nie przysposobiła. Syn spadkodawczyni J. M. (3) zmarł w dniu 23 czerwca 2002r. Pozostawił synów: M. M. (1) i J. N. (1) oraz córkę M. N. (1). Drugi z synów J. M. (2) zmarł w dniu 21 sierpnia 2015r. w toku postępowania i pozostawił syna J. M. (1) i córkę B. C. (1). Nie były składane oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku, nikt nie zrzekał się dziedziczenia po spadkodawczyni W. M. (1).

Dowód: zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 209 akt/, odpis skrócony aktu zgonu W. M. (1) /k. 7 akt/, odpis skrócony aktu małżeństwa B. D. (2) i S. D. (2) /k. 8 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia K. M. /k. 9 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia J. M. (2) /k. 10 akt/, odpis skrócony aktu małżeństwa B. C. (2) i A. C. /k. 11 akt/, odpis skrócony aktu małżeństwa M. N. (2) i J. N. (2) /k. 12 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia J. M. (1) /k. 15 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia M. M. (1) /k. 16 akt/, odpis skrócony aktu zgonu J. M. (3) /k. 17 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia J. N. (1) /k. 28 akt/.

W skład spadku po spadkodawczyni W. M. (1) wchodzi: gospodarstwo rolne położone w K., gmina Ł., obejmujące działki o numerach ewidencyjnych: 51/1, 71, 72, 110, 111, 115, 117, 140/4, 140/5, 149/15, 149/16, 149/17, 149/18, 149/19, 149/20, 162, 169, 170, 171, 182 o łącznej powierzchni 1.9259 ha oraz nieruchomości obejmujące działki (...) o łącznej powierzchni 0,6293 ha położone w B. i udział we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ul. (...). W toczącym się przed Sądem Rejonowym w Zawierciu postępowaniu pod sygn. akt I Ns 406/00 postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2000r. zostały stwierdzone prawa spadkowe po zmarłym w dniu 1 maja 1999r. P. M. - mężu spadkodawczyni W. M. (1) na podstawie ustawy na rzecz wdowy W. M. (1) w 4/16 częściach oraz córki B. Działach i synów J. M. (2), K. M., J. M. (3) po 3/16 części każde z nich. W skład spadku po zmarłym P. M. wchodziły m.in. wyżej wskazane nieruchomości położone w B. i Z..

Dowód: wypisy z rejestru gruntów /k. 22-23, 240 akt/, wypis treści księgi wieczystej (...) /k.245-249 akt/, akta sprawy Sądu Rejonowego w Zawierciu o sygn. akt I Ns 406/00: postanowienie z dnia 28.04.2000r. /k. 23 tych akt/, akt własności ziemi /k. 10 tych akt/, akt notarialny kupna sprzedaży z dnia 21.08.1950r. /k. 11-12 tych akt/.

W dniu 29 maja 2003r. został sporządzony przed notariuszem K. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. pod numerem Repertorium A Nr 2495/2003 testament W. M. (1) w formie aktu notarialnego. Zgodnie z tym testamentem spadkodawczyni powołała do całości spadku swoje wnuki: M. D., S. D. (1), B. C. (1), J. M. (1), M. N. (1), M. M. (2), J. M. (3), M. M. (1) oraz siostrzeńca K. J.. W testamencie tym odnotowano życzenie spadkodawczyni co do sposobu przeprowadzenia działu spadku lub zniesienia współwłasności pomiędzy spadkobiercami odnośnie poszczególnych działek położonych w K..

Dowód: protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu z 29.05.2003r. /k. 214-217 akt/, zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 209 akt/.

W dniu 29 lipca 2004r. został sporządzony przed notariuszem K. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. pod numerem Repertorium A Nr 4484/2004 kolejny testament W. M. (1) w formie aktu notarialnego. Zgodnie z tym testamentem spadkodawczyni odwołała wcześniejszy testament z dnia 29 maja 2003r. Rep. A Nr 2495/2003 sporządzony w tej samej Kancelarii Notarialnej oraz do całego spadku powołała córkę B. D. (1) oraz wnuki: M. D., S. D. (1), B. C. (1), J. M. (1), M. N. (1), J. M. (3), M. M. (1) i siostrzeńca K. J.. W testamencie tym również odnotowano życzenie spadkodawczyni co do sposobu przeprowadzenia działu spadku lub zniesienia współwłasności pomiędzy spadkobiercami odnośnie działek położonych w K..

Dowód: protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu z 29.07.2004r. /k. 218-221 akt/, zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 209 akt/.

Siostrzeniec spadkodawczyni W. M. (1) K. J. zmarł w dniu 12 lutego 2013r. w D.. Pozostawił żonę U. J. oraz syna M. J. i córkę R. J..

Dowód: zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 209 akt/, odpis skrócony aktu zgonu K. J. /k. 18 akt/, odpis skrócony aktu małżeństwa K. J. i U. S. /k. 19 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia R. J. /k. 20 akt/, odpis skrócony aktu urodzenia M. J. /k. 21 akt/.

Syn spadkodawczyni K. M. postanowieniem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2015r. wydanym w sprawie sygn. akt XV Ns 139/15 został ubezwłasnowolniony całkowicie z powodu choroby psychicznej, a następnie w dniu 20 kwietnia 2016r. został ustanowiony dla niego przez Sąd rejonowy w Tczewie opiekun prawny E. R..

Dowód: postanowienie SO w Gdańsku z dn. 16.12.2015r., sygn. akt XV Ns 139/15 /k. 236 akt/, zaświadczenie SR w Tczewie z dnia 20.04.2016r. sygn. akt IIIRNs 79/16 /k. 253 akt/.

Ponadto w dniu 9 kwietnia 2005r. w S. spadkodawczyni W. M. (1) sporządziła oświadczenie, w którym zrzekła się swoich praw własnościowych dotyczących działek położonych w Z. przy ul. (...) i w B.. Zrzeczenie to dotyczyło sprawy spadkowej o sygn. akt I Ns 406/00 po zmarłym mężu spadkodawczyni P. M. i spadkodawczyni jednocześnie powołała do części spadku obejmującej powyższe działki córkę B. D. (2) z domu M.. Przy spisywaniu oświadczenia z dnia 9 kwietnia 2005r. w S. obecni byli córka spadkodawczyni B. Działach i syn J. M. (2) oraz A. K. i T. K. jako świadkowie. Jak wynika z zeznań świadków A. K. i T. K. spadkodawczyni nie nadawała temu oświadczeniu tytułu „testament” czy „ostatnia wola”, obawiając się, że dokument ten mógłby zaginąć albo mógłby go ktoś zabrać. Spadkodawczyni zależało na tym, aby zapisać wyżej wskazane działki córce B. D. (1) w związku z problemami, jakie miała z testamentem zmarłego męża P. M., który nie był testamentem własnoręcznym i okazał się nieważny. Dokument ten był sporządzany również dlatego, że syn spadkodawczyni J. M. (2) chciał te działki po ojcu przekazać siostrze B. D. (1), był on osobą starszą, nie zajmował się tymi działkami, ponieważ mieszkał we W.. Tego samego dnia sporządził także własne oświadczenie o zrzeczeniu się nabytych w spadku po ojcu nieruchomości na rzecz wnioskodawczyni, czyli swojej siostry. Świadczenie nie mieli wątpliwości, że oświadczenie W. M. (1) z dnia 9.04.2005r. jest jej wolą testamentową, gdyż dotyczyło spraw spadkowych, a według ich wiedzy pozostałym majątkiem już rozporządziła. Potwierdzili również, że dokument własnoręcznie sporządziła spadkodawczyni w ich obecności. Na dokumencie tym złożyli swoje podpisy jako świadkowie. Wnioskodawczyni wyjaśniła, że mama chciała dopisać działki położone w Z. do testamentu notarialnego z 2004r., ale pani notariusz doradziła jej, że może to zrobić we własnoręcznym testamencie, tylko musi pamiętać o dacie i własnoręcznym podpisie oraz aby nie nadawać temu dokumentowi tytułu „testament” dla bezpieczeństwa. Notariusz nie mówiła natomiast o tym, aby spadkodawczyni koniecznie przybrała świadków do sporządzania tego dokumentu. Spadkodawczyni chciała w ten sposób zrealizować wolę zmarłego męża i dlatego zależało jej na sporządzeniu dodatkowego testamentu, gdy okazało się, że z uwagi na zły stan zdrowia psychicznego K. M. nie mogą przeprowadzić działu spadku po P. M. w formie aktu notarialnego. Okoliczności te znalazły także potwierdzenie w zeznaniach samych uczestników postępowania M. D., S. D. (1), B. C. (1), J. M. (1), M. N. (1), U. J., R. J., M. J..

Uczestnicy nie kwestionowali sporządzonych testamentów ani co do ich ważności, ani co do treści. Podkreślali, że spadkodawczyni była osobą stanowczą, samodzielną i świadomą swoich czynów. Chciała sprawiedliwie podzielić majątek. W imieniu całkowicie ubezwłasnowolnionego uczestnika K. M. zeznania złożył jego opiekun prawny E. R., która potwierdziła, że treść testamentów i ostatnia wola spadkodawczyni jest jej znana. Spadkodawczyni opiekowała się w chorobie synem K. M. zanim ją pobił i wtedy wszczęto procedurę umieszczenia uczestnika w Domu Pomocy Społecznej. Od tego czasu opiekowała się nim B. D. (1), która wzięła mamę do siebie i dojeżdżała do brata. Wolą mamy, którą przekazano opiekunowi, było natomiast, aby K. M. otrzymał zachówek. Kwoty zachowku dotychczas nie oszacowano.

Dowód: protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu z 9.04.2005r., oświadczenie J. M. (2) z dnia 9.04.2005r. /k. 211-213 akt/, zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 209 akt/, zeznania świadków: A. K. /k. 297 akt/, częściowo T. K. /k. 297-298 akt/, zeznania wnioskodawczyni B. D. (1) /k. 298-299 akt/ i uczestników /k.300-302, 80, 209-210 akt, akta Sądu Rejonowego w Tczewie sygn. I Cps 68/16/.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie, czy osoba wskazana we wniosku jako spadkodawca zmarła oraz kto i na jakiej podstawie jest jej spadkobiercą.

Zgodnie z art. 670 k.p.c. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkobierca pozostawił testament oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Stosownie do treści art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. W świetle § 2 powołanego przepisu, dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Natomiast, z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, dziedziczenie ustawowe co do części spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał do tej części spadkobiercy albo gdy którakolwiek z kilku osób, które powołał do całości spadku, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 3 art. 926 k.c.). Przepisy kodeksu cywilnego regulujące kwestie dziedziczenia dają zatem prymat woli spadkodawcy wyrażonej w testamencie.

Testament jest czynnością prawną jednostronną, osobistą, nie skierowaną do adresata, na wypadek śmierci (mortis causa), odwoalną oraz sformalizowaną do tego stopnia, iż sporządzenie go z naruszeniem przepisów o formie testamentu, skutkuje jego bezwzględną nieważnością (art. 941 k.c., art. 944 § 2 k.c., art. 958 k.c.). Mianem testamentu określa się także dokument zawierający oświadczenie woli testatora.

Sporządzenie testamentu wymaga dla swej ważności zachowania jednej z form testamentu przewidzianej w kodeksie cywilnym. Kodeks cywilny dzieli testamenty na zwykłe oraz szczególne. Do testamentów zwykłych zalicza między innymi testament własnoręczny (holograficzny art. 949 § 1 k.c.) oraz testament sporządzony w formie aktu notarialnego (art. 950 k.c.), który dla swej ważności musi spełniać wymogi stawiane aktowi notarialnemu przez ustawę z dnia 14 lutego 1991 roku Prawo o notariacie (Dz. U. z 2002 roku, Nr 42, poz. 369 ze zm.). Zgodnie z art. 92 § 1 tej ustawy, akt notarialny powinien zawierać: dzień, miesiąc i rok sporządzenia aktu, miejsce sporządzenia aktu, imię, nazwisko i siedzibę kancelarii notariusza, imiona, nazwiska, imiona rodziców i miejsce zamieszkania osób fizycznych, oświadczenia stron, z powołaniem się w razie potrzeby na okazane przy akcie dokumenty, stwierdzenie, na żądanie stron, faktów i istotnych okoliczności, które zaszyły przy spisaniu aktu, stwierdzenie, że akt został odczytany, przyjęty i podpisany, podpisy biorących udział w akcie, podpis notariusza.

Spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia (art. 943 k.c.). Odwołanie może nastąpić w sposób wyraźny bądź dorozumiany.

Stosownie do treści art. 946 k.c., spadkodawca może odwołać testament w ten sposób, że sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. W przypadku, gdy spadkodawca sporządził nowy testament nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, ulegają odwołaniu tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu (art. 947 k.c.).

W świetle art. 945 § 1 k.c., testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony: w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści, pod wpływem groźby. Na nieważność testamentu z powyższych przyczyn nie można się powołać po upływie lat trzech od dnia, w którym osoba mająca w tym interes dowiedziała się o przyczynie nieważności, a w każdym razie po upływie lat dziesięciu od otwarcia spadku (§ 2 art. 945 k.c.).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt ustaleń faktycznych niniejszej sprawy, wskazać należy, iż w dniu 29 lipca 2004r. został sporządzony przed notariuszem K. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. pod numerem Repertorium A Nr 4484/2004 testament spadkodawczyni W. M. (1) w formie aktu notarialnego, zgodnie z którym spadkodawczyni odwołała wcześniejszy testament z dnia 29 maja 2003r. Rep. A Nr 2495/2003 sporządzony w tej samej Kancelarii Notarialnej oraz powołała do całości spadku córkę B. D. (1) oraz wnuki: M. D., S. D. (1), B. C. (1), J. M. (1), M. N. (1), J. M. (3), M. M. (1) i siostrzeńca K. J.. W testamencie tym odnotowano życzenie spadkodawczyni

co do sposobu przeprowadzenia działu spadku lub zniesienia współwłasności pomiędzy spadkobiercami odnośnie działek położonych w K.. Sporządzony przez spadkodawczynię testament notarialny spełnia wymogi stawiane aktowi notarialnemu, zarówno, co do formy jak i trybu sporządzenia, przez przepisy art. 92 i 94 ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku Prawo o notariacie. W szczególności został odczytany i podpisany przez W. M. (1) oraz notariusza. Testament ten Sąd uznał za ważny, która to zresztą okoliczność nie była kwestionowana w toku niniejszego postępowania przez żadnego z uczestników.

W związku ze sporządzonym w dniu 9 kwietnia 2005r. przez spadkodawczynię W. M. (1) oświadczeniem, wnioskodawczyni prezentowała w niniejszym postępowaniu stanowisko, iż dokument ten stanowi testament własnoręczny spadkodawczyni. Według niej testament notarialny sporządzony w 2004r. dotyczył tylko nieruchomości w K., podczas gdy spadkodawczyni posiadała również udziały w nieruchomościach położonych w Z. i B.. W ocenie Sądu postanowienia zawarte w dokumencie sporządzonym przez spadkodawczynię W. M. (1) w dniu 9 kwietnia 2005r. należy uznać za zapis testamentowy w rozumieniu art. 968 k.c. Z treści tego dokumentu wynika, iż wolą spadkodawczyni W. M. (1) było przekazanie swojej córce B. D. (1) wchodzących w skład spadku nieruchomości obejmującej działki położone w Z. przy ul. (...) i w B., a obejmujących jedynie część majątku spadkowego. Zgodnie z art. 968 § 1 k.c. spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby (zapis zwykły).

W konsekwencji konieczne stało się ustalenie udziałów spadkobierców testamentowych tj. osób wymienionych w testamencie W. M. (1) z dnia 29 lipca 2004r. w spadku. Z mocy tego testamentu do spadku zostało powołanych dziewięciu krewnych spadkodawczyni tj. córka B. D. (1), wnuki: M. D., S. D. (1), B. C. (1), J. M. (1), M. N. (1), J. M. (3) (obecnie noszący nazwisko N.), M. M. (1) i siostrzeniec K. J., bez określenia udziałów w spadku. W niniejszej sprawie znajdzie więc zastosowanie reguła zawarta w art. 960 k.c., zgodnie z którym jeżeli spadkodawca powołał do spadku lub do oznaczonej części spadku kilku spadkobierców, nie określając ich udziałów spadkowych, dziedziczą on w częściach równych. W rozpatrywanej sprawie każdy ze spadkobierców testamentowych dziedziczyłby spadek w 1/9 części. Mając na uwadze, iż jeden ze spadkobierców testamentowych K. J. nie dożył otwarcia spadku, a więc nie może spadku dziedziczyć, z mocy przepisu 965 k.c. przypadający mu udział spadkowy przypadł pozostałym spadkobiercom testamentowym w stosunku do przypadających im udziałów w spadku (tzw. przyrost). W związku z tym udziały spadkowe każdego z pozostałych spadkobierców wraz z przyrostem wynoszą po 1/8 części. Pozostała treść testamentu jest wyrazem woli spadkodawczyni co do sposobu podziału majątku spadkowego pomiędzy wymienionymi w testamencie spadkobiercami, którą spadkobiercy winni uwzględnić przy dokonywaniu działu spadku.